

Számítógép a könyvtárban

Az MM Vezetőképző és Továbbképző Intézet tanfolyamainak tapasztalatai

Mottó: Egy valamirevaló könyvtár annyira vágyik a számítógépesítésre, mint egy csinos leányzó a Playboy címlapjára. (Papp István gyűjtéséből.)

Az 1984. évtől a közművelődési könyvtárak – elsősorban a megyei könyvtárak – Commodore 64 típusú mikroszámítógépet vásároltak azzal a céllal, hogy bizonyos könyvtári feladatokat megoldjanak vele, és végre megtehessek az első lépést a gépesítés felé. A kulturális terület – így a közművelődési könyvtárak – ebből a szempontból is hátrányos helyzete bővebb magyarázatot úgy hiszem, nem igényel.

A C 64 gépek kezelésére, illetve használatára vonatkozó ismeretek hiányán próbált segíteni és az alkalmazási lehetőségek feltérképezését igyekezett előmozdítani az MM Vezetőképző és Továbbképző Intézete, amikor a megyei könyvtárigazgatókkal történt konzultálás alapján az 1984/85-ös tanévben 5 + 4 napos tanfolyamot indított. Ennek a tanfolyamnak a résztvevői (15-en megyei, ketten városi könyvtárakból) az első 5 napban a C 64 gép kezelésével, a BASIC programozási nyelv alapelemeivel ismerkedtek meg. Képet alkothattak a gép kapacitásáról, de egyúttal arról is, hogy felhasználhatósága nagytömegű adatok kezelése esetén korlátozott és lassú. A következő négy napban az említett adottságok figyelembevételével inkább az alkalmazási lehetőségekről folyt a vita. Ekkor a TUDOR program, mint speciálisan könyvtári információs visszakereső program még csak készülöben volt. Már akkor szó esett a szövegszerkesztő programokról, mint az adminisztrációs munkát, a kiadványkészítést megkönnyítő szoftverről. Az azóta eltelt két tanévben 6-6 nap időtartamban hirdettük meg a megyei könyvtárakban dolgozók számára az információs fórumot. Ez találóbb elnevezés a tanfolyamnál, mert jelzi a foglalko-

zások sokrétű tartalmát. Ezekben a napokban a könyvtárakban felhasználható programok bemutatása, az addigi tapasztalatok megbeszélése szerepelt a tematikában. A tavalyi tanévben még csak érintettük ezt a témát, az idén azonban már több konkrét programrendszert is bemutatunk. A PC (professzionális személyi számítógép) és a vele kompatibilis gépek kerültek a középpontba. Felhívtuk a figyelmet arra is, hogy a már meglévő C 64 gépek – megfelelő kiegészítéssel – hogyan kapcsolhatók össze az IBM személyi számítógépekkel, illetve milyen példák találhatók nagyobb gép mellett történő felhasználásukra.

Ebben a tanévben a városi könyvtárak munkatársai számára – ugyancsak hatnapos időtartamban – hasonló tematikájú, bevezető jellegű tanfolyam indult (ezen 45-en vesznek részt). Erre az is inspirált, hogy az OSZK KMK

tavalyi kérdőívére adott válaszokban nagyon sokan jelölték meg az ilyen jellegű tanfolyam iránti igényt. Ennek következtében a tanfolyamokat az elmúlt tanév óta az OSZK KMK-val közösen szervezzük.

Hallgatóink közé tartoznak a főiskolai könyvtárvezetők is. Mivel a főiskolák az elektronizációs program következtében mikrogépekkel jobban ellátottak, háromszor egyhetes tanfolyamot „rendeltek meg” intézetünkől. Az első héten a kezelési ismeretekkel foglalkoztunk, néhány, nem könyvtári célú, de a C 64 gép lehetőségeit jól bemutató zenei, grafikai és adatbáziskezelő szoftver bemutatásával. Ezekon kívül a Közművelődési Információs Központ által készített EDITAP elnevezésű szöveggépzítő programon gyakorolhattak is a résztvevők. Nagy előnye ennek a programnak, hogy több típusú ROBOTRON írógéphez kapcsolható.

A második és a harmadik hét egy része a mikrogépeken és a professzionális személyi számítógépeken használt könyvtári programok bemutatását, alkalmazási tapasztalatait tartalmazza. Betekintést adunk az OMIKK-ban használt online rendszer működésébe. A könyvtári terület, a felsőoktatási terület és az elektronizációs program illetékesei, valamint számítógépes szakemberek tartanak előadást és konzultációt a tanfolyam résztvevői számára. A főiskolai könyvtárak gépesítésének helyzetéről rövid kérdőívet is kitöltöttek a hallgatók. (A tanfolyam tapasztalatairól és a kérdőív összegezéséről egy későbbi cikkben számolok be.)

Már az előzőkben is említettem, hogy ezek a tanfolyamok inkább fórumok, így sok lehetőség van és lesz a véleménycserére, a vitára.

A C 64 helye a könyvtárakban

A következőkben néhány benyomást szeretném összegezni. A leghesebb vitát természetesen a C 64 gép váltotta ki. Előljáróban – mint a C 64 gép használója – leszögezném, hogy ennek a gépnek a megvásárlása és könyvtári célú használata kényszermegoldás. A gép kapacitását a programok bemutatása, futtatása, az adatoknak mindössze egy lemezen való tárolhatósága demonstrálja. Épp ezért a tanfolyamokon nem kívánunk reklámot csinálni ennek a gépnek, hanem azt szeretnénk, ha a könyvtárvezetőknek és a könyvtárosoknak ilyen irányú döntéseikhez sokrétű ismereteik

lennének. Azok számára, akiknek a kényszerítő körülmények (azaz a pénzihiány) miatt csupán a C 64 megvásárlására van módjuk, mindenképpen szeretnénk megmutatni, milyen frapáns és hosszú távon munkájukat is ténylegesen támogató szoftverek állnak rendelkezésre, igyekszünk lebeszélni őket a látványos, de használhatatlan feladatmegoldásokról. A legfontosabb cél annak ismertetése, hogy egyedi programok elkészítésekor milyen feladat vár a könyvtárosokra. Sokan és sok helyen elmondták már, hogy kezdetben a munka nem kevesebb, hanem több lesz. (Bár erre a kezdő számítógép-használók előbb-utóbb maguk is rádöbbennek, és ez nemcsak a C 64-re, hanem a nagyobb számítógépekre is érvényes!) Ha a feladat – akár egy állományellenőrzés elvégzése – nincs kellően előkészítve, átgondolva és pontosan végrehajtva, akkor lehet, hogy a gép, a program csődöt fog mondani. De vajon az ő hibája-e?

Kérdés, képesek vagyunk-e a könyvtári munkafázisokat a kívánt cél és eredmény szempontjából rendszer- és folyamatszerűen átgondolni, és végig fegyelmeztetett, pontosan dolgozni. Ha erre képesek vagyunk, akkor a „gép nyelvével beszélő” programozótól méltán elvárhatjuk, és el is kell várnunk, hogy minél érthetőbb, „barátságosabb” és egyszerűbb kezelést kívánó programot készítsen számunkra. Ez már egy másik, sarkalatos vitapontot érint: a hardver és szoftver egységes megoldását.

A közművelődési könyvtárak joggal várják, hogy azonos rendszer kiépítésére és központi-
lag kidolgozott szoftver készítésére, illetve ajánlására kerüljön sor. Elképzelhető, hogy ilyen megoldás megvalósul majd – és kell, hogy hosszú távon megvalósuljon; olyan be-
rendezésekkel, amelyek rendszerbe kapcsolják össze a különböző könyvtárakat. De addig is lesznek olyan egyedi vagy speciális feladatok, megoldások, illetve helyi sajátosságok, amelyeket egy-egy könyvtár saját erőből fog megoldani (például a békéscsabai könyvtár köl-
sönző rendszere).

A tanfolyamok résztvevői három csoportra oszthatók. Az egyik csoportba azok a könyvtá-
rosok tartoznak, akiknek az asztalán ott áll a C 64, és megpróbálták megkeresni és megtalálni azokat a feladatokat, amelyeket érdemes és hasznos megoldani vele. Előfordul, hogy ők maguk is programoznak. (Gondolok itt a Kör-
mendi Városi Könyvtárra, Kovács Gézára Szombathelyről vagy Szeifert Dezsőre Szek-
szárdról. Nagyon jó lenne, ha az ún. közhasz-
nú információk mágneses lemezen való ter-
jesztése nem maradna terv. Különösen figye-
lemre méltó az Országos Oktatástechnikai
Központ szakkönyvtárában folyó munka.) Ők azok, akik talán kevesebbet vitatkoznak, de megpróbálnak ebben a gúzsbakötött helyzet-
ben valamelyest táncolni.

Vannak könyvtárak, ahol rendelkeznek gép-
pel, de még nem akartak vagy tudtak megfelelő feladatot találni – esetleg a megfelelő kezelő hiányzik hozzá. Ők azok, akik tájékozódnak,

figyelnek, várnak. Illetve vannak olyan könyv-
tárosok, akik csak tájékozódnak, és a nagyobb kapacitású gépek megvásárlásának lehetőségét várják. Esetleg még egy C 64 megvásárlásához sincs megfelelő fedezetük, de eljönnek a tanfolyamra, mert informálódni szeretnének a piacról, mások tapasztalatairól.

Vannak, akik teljesen a központi megoldás-
ra, a központi elosztott gépekre és szoftver-
re várnak, és minden más próbálkozást, útke-
resést elutasítanak, tévesnek ítélnék. Mind-
egyik vélemény mellé ki-ki hozzáteheti érveit és ellenérveit. Az MM Vezetőképző és To-
vábbképző Intézet az OSZK KMK-val együttműködve – a lehetőségekhez mérten – megpróbál fórumot teremteni annak érdeké-
ben, hogy az érdekeltek és az érdeklődők meg-
ismerhessék egymás munkáját, elképzeléseit, és közös nevezőre jussanak, konkrét együtt-
működés alakuljon ki. Megteremtjük a lehetősé-
gét annak is, hogy a könyvtárak vezetőitől a tervekről, a számítástechnikai szakemberektől pedig a hazánkban elterjedt vagy elterjedő gé-
pek kapacitásáról pontos képet kapjanak. Nyi-
tottak vagyunk minden olyan igényre, amely ebben a kérdésben előreviheti a közművelődé-
si vagy más könyvtárak ügyét. Terveink között szerepel olyan szaktanterem kialakítása, amely megfelelő technikai feltételeket biztosíthat ilyen jellegű tanfolyamok vagy fórumok meg-
rendezéséhez. Fontos előrelépést jelent az OSZK KMK-ban létrehozott szoftver-adat-
bank és a könyvtári szoftverekről időszakosan megjelenő tájékoztató.

Bátonyi Béláné

Olvastuk,

hogy a Miskolci Városi Könyvtár József Attila fiókkönyvtára, mint azt az *Észak-Magyarorszá-
g* január 19-i száma panasolja; jóformán átadása óta szenved a rosszul épített lapos-
tós épületek gondjait: következetesen beázik, ha ázik – ami télen különösen, de nyáron is gyakorta előfordul. Nem mintha a bármely intézményben őrzött könyvek nem jelentené-
nek mindig védendő, eszmeileg és anyagilag egyaránt értéket képviselő gyűjteményt, de mégis meg kell említenünk, hogy ennek a

könyvtárnak ritkaságszámba menő kincse: ki-
állítóterme (és hozzá artotékája) is van, ha-
sonlóan veszélyes állapotban.

Voltaképpen megdöbbenő, hogy az, amit elvileg valamely kultúra képviselőjének, esz-
szenciájának, maradandó produktumának tekintünk, legyen az könyv vagy kép, ilyen primitív anyagi okok – az építésmód vagy a silányul végzett szigetelés – miatt kényszerüljön felfedni testi mulandóságát. (A. R.)